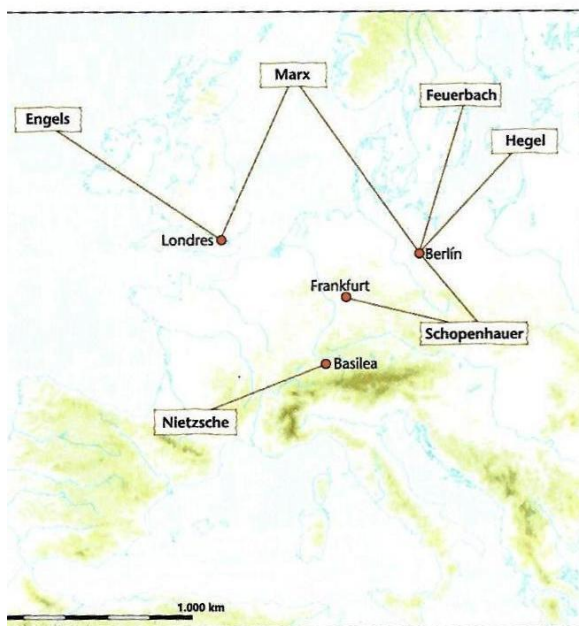

2.1. EL SISTEMA HEGELIÀ

L'idealisme absolut. Inaugurat per **Descartes**, el racionalisme va fer un gir decisiu amb **Kant**. El coneixement ja no és allò donat a la consciència, sinó allò produït per aquesta. Les formes *a priori* de la sensibilitat i de l'enteniment configuren l'objecte de coneixement. No obstant, el pensament kantian havia deixat una escletxa a la *cosa en si* que, malgrat que incognoscible per a la raó teòrica, es mantenia com a postulat de la raó pràctica (vegeu la unitat 10).

L'idealisme absolut va néixer, precisament, com un intent de completar la filosofia kantiana. Els pensadors idealistes van rebutjar el concepte de *cosa en si* o *noümen* perquè posava de manifest les limitacions de la raó humana. Enfront de l'idealisme transcendental de Kant, l'idealisme absolut afirmava que **la realitat és produïda directament per l'Esperit, que identifica realitat i idea**. D'aquesta manera pot afirmar-se que allò específic d'aquest corrent és el **monisme espiritualista**.

En un primer moment, **Fichte** (1762-1814) va substituir els esquemes *a priori* kantians pel *Jo absolut*, creador de tota la realitat. Després d'ell, **Schelling** (1775-1854) va unificar, en aquest procés de radicalització, el jo i el món en l'*Absolut*. Aquesta identificació de subjecte i objecte seria el punt de partida del pensament de **Hegel**.

Hegel va néixer a Stuttgart (Alemanya) l'any 1770. Va estudiar filosofia i teologia protestant a la Universitat de Tübingen, on va conèixer Schelling. Va ser preceptor privat i professor universitari a Jena, Nuremberg, Heidelberg i Berlín. Va morir l'any 1831. Algunes de les seves obres més importants van ser *La fenomenologia de l'Esperit* (1807), *Ciència de la Lògica* (1812 i 1816), *Enciclopèdia de les ciències filosòfiques* (1817) i *Filosofia del dret* (1821).

L'Esperit Absolut. Hegel es va proposar elaborar un «sistema unitari, total i tancat» que mostrés la interna unitat de la naturalesa i l'Esperit, és a dir, de tota la realitat. En efecte, Hegel va afirmar que la realitat es mostra contradictòria, dividida i en continu esdevenir. Però el que aquest fet revela és que tot el que existeix és només en la seva relació i dependència amb altres coses, i, en darrer terme, amb la totalitat d'allò real. Res no pot explicar-se si no és en referència al tot, que és allò verdaderament real.

Per tant, Hegel va sostenir que **l'única realitat és l'Esperit**. Aquest és tot allò que existeix i res del que existeix no queda fora d'ell. D'aquesta manera, les realitats parcials no són sinó manifestacions del desplegament de l'Esperit; en ell es constitueixen i d'ell procedeixen. La realitat es concep com una totalitat **en continu moviment i esdevenir**.

La dialèctica. Cal advertir que la filosofia de Hegel s'oposava a la concepció positivista que reduïa la realitat a allò donat, als fets. Enfront del positivisme, Hegel va afirmar que les coses no s'esgoten en si mateixes: es realitzen en un continu procés de transformació. I el motor d'aquest procés és la seva interna contradicció i la seva relació d'oposició d'unes coses amb altres.

Monisme espiritualista: doctrina segons la qual la realitat es redueix a una sola substància de caràcter immaterial.

Per tant, l'Esperit Absolut és la unitat de contraris, una lluita d'elements que pressuposa la identitat i la diferència, la identitat de l'Esperit i la diferència en les seves diferents manifestacions. Hegel va utilitzar el terme **dialèctica** per referir-se a la **lleï que regeix aquest moviment de l'Esperit**. Per mitjà del seu desplegament dialèctic, l'Esperit Absolut es concreta en diversos éssers. Aquests, per tant, són només moments del procés de l'autodesenvolupament de l'Esperit.

Si la realitat és dialèctica, el seu coneixement també ha de ser-ho. En aquest sentit, Hegel va diferenciar el pensament com a **enteniment**, que fixa la realitat en conceptes i estableix distincions en funció del principi d'identitat (A és A), del pensament com a **raó**, que segueix la llei de la dialèctica i capta la identitat en la diferència.

En efecte, basant-se en la sola identitat, l'enteniment no és capaç de captar l'Esperit, concebut com a unitat de contraris. No obstant, la raó permet al subjecte assimilar el desplegament dialèctic de l'Esperit en la seva totalitat.

El procés dialèctic de l'Esperit es concreta, segons Hegel, en tres fases: a) **tesi**: consisteix en l'afirmació o posició d'alguna cosa i es regeix pel principi d'identitat; b) **antítesi**: es basa en la negació o contraposició de la tesi; c) **síntesi**: és la conciliació de l'oposició entre els dos moments anteriors, que d'aquesta manera són anul·lats i superats en una nova realitat. En ella els moments contraris no queden pas destruïts, sinó integrats i reconciliats.

La filosofia hegeliana com a filosofia de la història. La filosofia és, per a Hegel, la consideració de la vida de l'Absolut, és a dir, de la seva exteriorització (objectivació) en la naturalesa i del seu retorn sobre si mateix en l'esperit humà. Per tant, el saber filosòfic es divideix en funció d'aquesta dialèctica de l'Esperit.

La Lògica (tesi). Consisteix en l'estudi de la primera etapa d'evolució de l'Esperit, en què aquest es troba replegat sobre si mateix. Es compon de Lògica de l'ésser (tesi), Lògica de l'essència (antítesi) i Lògica del concepte (síntesi).

La Filosofia de la Naturalesa (antítesi). Com a antítesi de la Lògica, Hegel explica que l'Esperit es nega i surt de si mateix, i origina la naturalesa. És important fer constar que la matèria sorgeix de les concrecions naturals de l'Esperit. Comença amb la reflexió sobre l'espai i el temps (tesi), el moviment (antítesi) i acaba amb l'estudi dels animals (síntesi).

La Filosofia de l'Esperit. És la síntesi entre la Lògica (l'Esperit considerat en si mateix) i la Naturalesa (la Idea fora de si mateixa). Hegel creia que en aquesta etapa l'Esperit retornava cap a si mateix. Constitueix la part més important del seu sistema.

El pensament hegelian va suposar un trencament amb el pensament clàssic que, des que el va formular Aristòtil, havia partit del **principi de no-contradicció**. Segons aquest, una cosa no podia ser i no ser el mateix sota un determinat punt de vista. No obstant, en Hegel tot moment porta en si mateix la seva pròpia negació. El seu sistema va ser un intent de justificar universalment tota fase o període, ja que tot és un pas necessari per a la culminació de l'Esperit en la seva síntesi definitiva, l'Esperit Absolut.

La condició humana, R. Magritte, s. xxx. En aquesta obra l'artista reflexiona sobre la realitat i el coneixement. És aquesta quelcom diferent del que percebem? La resposta de Hegel —«tot allò racional és real, tot allò real és racional»— va reduir l'ésser al pensar.

